

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.60.46–57>

УДК 72.01. (477)

Марковський Андрій Ігорович

кандидат архітектури,

учений секретар відділення синтезу пластичних мистецтв НАМ України

Andrii_Markovskyi@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-9499-4434>

ТРАНСЛЯЦІЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ В СУЧАСНЕ ПЛАНУВАННЯ УРЯДОВОГО ЦЕНТРУ КИЄВА

Анотація: на основі поетапного аналізу історичного досвіду проектів та пропозицій по забудові урядового кварталу в Києві, автор проводить аналогії та акцентує фактори ризику до відповідних сучасних концептів, що пропонуються до реалізації архітекторами у XXI столітті. Аналіз історичного спадку з точки зору дослідження не лише позитивного, але, передусім, негативного досвіду минулого століття з подальшою екстраполяцією на актуальну будівельну ситуацію є відносно новим для сучасної української архітектурної практики. Між тим, ми стверджуємо тезу про необхідність відповідного дослідження через значну подібність можливих перепон, що, за умови їх ігнорування, можуть призвести до аналогічних наслідків – часткової реалізації або повної не реалізації проектів.

Ключові слова: проектування; урбаністика; урядовий центр; історія архітектури.

Постановка проблеми. Питання утворення цілісного адміністративно-управлінського центру в умовах історично-сформованої міської забудови стає вельми актуальним у XX столітті за умов швидкої урбанізації з одного боку та зростання об'ємів керівного апарату з розвитком політичної системи – з іншого. Особливо нагальним цей аспект проявляється в столицях тих держав, що здобули незалежність або, принаймні, формальну автономію від колишніх метрополій та, як наслідок, мали розмістити раніше не представлений апарат самовладдя. Відповідні виклики стали актуальними для багатьох країн і, зокрема, України. Дана стаття спирається на твердження, що означене питання, яке кристалізувалося на початку XX століття, в Києві є досі не вирішеним в повній мірі. Поетапно розглянувши концепції та проекти формування відповідного урядового центру впродовж XX століття, ми пропонуємо провести аналогії з сучасними проектами століття XXI, щоб на основі відповідного історичного досвіду означити можливі ризики та допомогти спрогнозувати ситуацію у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені концепти забудови урядового центру в місті Києві, як провідні та наймасштабніші проекти свого часу, були предметом дослідження багатьох фахівців. Надзвичайно цінний матеріал представлений у численних статтях та мемуарах безпосередніх учасників процесу: як представників владних еліт – замовників, так і виконавців - архітекторів. Чимало інформації міститься у періодичній пресі, зокрема газетах «Пролетарська правда», «Соціалістичний Київ», «Більшовик» у випусках журналу «Архитектура СССР» відповідних років, а також у двотомному виданні «Мастера советской архитектуры об архитектуре» [1]. Питання досліджувала плеяда вітчизняних істориків архітектури, зокрема варто відмітити праці С. К. Кілессо [2], численні статті та публікації Б. Л. Єрофалова-Пилипчака [3, 4], монографію Б. С. Черкеса [5]. Конкурси та реалізовані об'єкти згадуються в роботах радянських та російських дослідників, зокрема С. О. Хан-Магомедова [6], О. В. Рябушина [7] та А. В. Іконнікова [8], В. Е. Хазанової [9], Д. С. Хмельницького [10] та ін. Ми, як автор, також присвятили даному питанню більше двох десятків статей та монографію [11]. Сучасні нам архітектурні конкурси представлені до обговорення в численних публікаціях професійної та широкої преси.

Основна частина. Необхідність формування урядового центру в Києві в сучасній українській історії постає під час визвольних змагань початку ХХ століття та проголошення незалежності від Російської імперії. Молода українська держава формує власний самоврядний управлінський апарат, аналогів якому не могло існувати в умовах централізованої імперії. Відповідно, виникає потреба у нових адміністративних спорудах, роль яких на перший час виконують громадські будівлі іншого призначення (наприклад, Педагогічний музей архітектора П. Ф. Альошина, де розмістився уряд УНР – центральна Рада).

Війна за незалежність та внутрішня політична боротьба, що втілилася в швидку зміну національних та інтервенційних влад, розруха та невизначеність не сприяли реалізації нових масштабних проектів, хоча відповідні пропозиції проголошувалися і були відображені в тогочасній пресі. За короткий період стабілізації, при гетьмані Скоропадському, питання набуває деякого подальшого руху. Відповідно мемуарів гетьмана, після вибухів на військових складах у 1918 році, що призвели до спустошення (і розчищення) ділянки в історичній місцевості Звіринець, виникає пропозиція по зведенню компактного централізованого урядового центру саме там [12]. На нашу думку, попри те, що далі формальної ідеї справа не рушила, сам прецедент був надзвичайно важливим для подальшого київського міського планування та, в певному сенсі, значно випередив свій час. Ідея розміщення урядового кварталу

централізовано, а не дисперсно, поза історично сформованою міською забудовою на вільній ділянці видається нам принципово вірною як з точки зору подальшого розвитку міста в цілому, так і з фінансових, логістичних та естетичних міркувань.

Після втрати Україною незалежності та трансформації її в УСРР, з перенесенням столиці до Харкова, планування урядового кварталу втрачає свою актуальність. Однак, у 1934 році, після повернення столичного статусу за рішенням ЦК КП(б)У [13], питання щодо створення нового центру для керівного апарату УРСР постає з новою силою. Наявних адміністративних споруд виявилось не достатньо, щоб прийняти великий партійний апарат. В той же час досвід розвитку Харкова зі створенням нового міського центру на вільній ділянці спонукав до укорінення ідеї централізованого розміщення відповідних установ навколо центральної площі зі створенням цілісного ансамблю.

Журнал «Архитектура СССР» від 1935 року виходить з великою статтею архітектора О. Г. Молокіна, присвяченою конкурсу на забудову Урядового кварталу у м. Києві [14]. В світлі тих подій, дане змагання представляється не стільки як суто архітектурне завдання: вона подавалася річчю програмною, символічною та майже сакральною: «можливість перетворити колишнє місто церков та монастирів у архітектурно-завершений, істинно соціалістичний центр радянської України» [15, с. 1].

Ключовим ядром мав стати новий урядовий квартал, що зосереджував би ряд адміністративних будівель, передусім будинків РНК і ЦК КП(б)У, згрупованих навколо великої площі. [16, с. 16].

Після попередньої проектної роботи, Київським архітектурно-планувальним управлінням було запропоновано 6 принципових містобудівних пропозицій [2] (за статтею арх. Молокіна, розглядалося лише 5 [14, с. 12]):

1. Звіринський варіант, запропонований архітекторами В. М. Нестеренко та А. Я. Зінченко, пропонував розмістити центр на території колишньої Звіринської фортеці, в найвищій точці на схилах Дніпра. Варіант, що, фактично, розвивав ідею 1918 року, був відхилений через віддаленість від тодішнього центру міста.
2. Печерський варіант архітекторів М. І. Гречини, М. В. Холостенко та В. М. Онащенко передбачав урядовий квартал на території іподрому. Пропозиція була відхилена через необхідність переносу залізничної колії заводу Арсенал та близькість останнього.
3. Липкинський варіант архітектора П. Ф. Альошина з колективом переносив урядову площу на гребінь схилів між сучасними вулицями Липською і Шовковичною. У реалізації відмовили через «значні ухили» вулиці Кірова

(9% і 13%), що, згідно офіційної позиції замовників, не дозволило б пустити трамвай. (Трамвайний маршрут згодом був прокладений).

4. Варіант Пролетарського (Піонерського) саду В. Г. Заболотного з колективом розкривав Хрещатик до Дніпра. Було зазначено, що даний варіант призведе до втрати пейзажних ландшафтів та майдан буде недостатньої площі для проведення урочистих парадів. Схоже рішення буде запропоновано декількома бригадами на конкурсі по відбудові Хрещатику у 1944 році.
5. Варіант, запропонований групою архітекторів під керівництвом В. Г. Кричевського, передбачав розсосередження великих адміністративних і громадських будівель по нагірній частині Києва. Відхилений через недостатню, на думку комісії, конкретику.
6. Архітектори Й. Ю. Каракіс та П. Г. Юрченко пропонували розміщення центру на ділянці Михайлівського Золотоверхого монастиря (перша черга) та Присутствених місць (друга черга) [2, с. 53,54] (Зберігаючи, однак, саму споруду монастиря).

Конкурсною комісією була обрана ділянка на місці Михайлівського Золотоверхого, Васильківської (Трьохсвятительської) церкви, площі Червоних героїв Перекопу (нині Софійська площа) та Присутствених місць. Площа мала бути 130 метрів завширшки і більш як 600 завдовжки [15, с. 2]. На будівництво споруд РНК та ЦК КП(б)У намічалось виділити понад 10 млн. карбованців [17, с. 5], споруди мали бути згруповані навколо великої площі для проведення урочистих парадів та демонстрацій [15, с. 1]. Обов'язковою умовою було встановлення монументу Леніну на кромці схилу, що, разом з адміністративними спорудами мав створювати цілісний образ та силуетну лінію.

Фактично, п'ять інших варіантів були відхилені з досить сумнівними формулюваннями. Ухили вулиці Кірова, наприклад, не завадили звести на ній будинки Верховної Ради та Наркоматів УРСР, що будувалися майже синхронно з конкурсом, а перенос залізничної колії заводу Арсенал обходився значно дешевше, ніж фінансові затрати на перебудову Михайлівської та колишньої Софійської площ, враховуючи численні знесення.

Обрана ділянка викликала жваві дебати через пропозицію знесення Михайлівського Золотоверхого. Деякими сучасними дослідниками наголошується на недостатній силі протестів та закликів по збереженню пам'ятки. Однак більшість істориків схиляється до вирішальної ролі П. П. Постишева, тодішнього другого секретаря ЦК КП(б)У і згодом першого секретаря Київського обкому партії, який, ігноруючи думку фахівців, вплинув на остаточне рішення комісії [18]. В періодичній пресі, зокрема і газеті «Соціалістичний Київ» була розгорнута широка пропагандистська кампанія,

що доводила відсутність історичної цінності собору, спираюсь на окремі факти та дослідження, замовлені владою.

Зрештою, проект забудови Урядового кварталу був реалізований лише частково (а будівництво готелю згідно наступного конкурсу не пішло далі проектів). Політичні причини та наслідки припинення будівельних робіт були детально проявлені нами раніше в серії статей та монографії. Дослідник О. Костючок на основі аналізу низки архівних матеріалів зазначає: «Головною причиною цієї невдачі стали величезні фінансові витрати на спорудження комплексу» [19], паралельно зазначаючи також роль політичної ситуації, що мала вплив на фінансування.

Отже, резюмуючи, конкурс на Урядовий квартал від 1934 року проводився на ділянці щільної історично-цінної забудови (попри існування інших пропозиції, що не вимагали аналогічних масштабних знесень). Відповідно до поставлених завдань, головним в комплексі мала стати не адміністративна забудова, а саме величезна площа, якій відводилась роль головного майдану і центру міста згідно генерального плану Хаустова від 1938 року. Проект був реалізований лише частково і підданий рішучій критиці при зміні політичного керівництва. Серед головних причин провалу сучасниками та дослідниками зазначається зміна настроїв правлячих еліт (відсутність політичної зацікавленості в проекті після 1938 року) та колосальні фінансові затрати. Урядові споруди зрештою зводяться роззосереджено (РНК арх. Лангбарда, будівля Наркоматів арх. Фоміна, будівля Всеукраїнського центрального виконавчого комітету арх. Заболотного та ін.). Фактично, таке рішення є компіляцією містобудівних концептів розміщення ядра владних інституцій, запропонованих П. Ф. Альошиним та В. Г. Кричевським. Означений у завданні центральний майдан не отримує завершення через вказану у конкурсі на готель 1939 року містобудівну необґрунтованість та розрив транспортних потоків [2, 3, 11] (які пропонувалося вирішити створенням аванплощі), а також через політичні чинники [3, 11].

Наступним етапом забудови управлінських та адміністративних споруд Києва стає конкурс на відбудову Хрещатику 1944 року. На вулиці, до якої зміщувався основний містоформуєчий акцент та центральна роль, мала бути представлена не лише адміністративна, а й культурна та житлова забудова – в проектах можна побачити міськраду, театр Червоної армії, Музей Вітчизняної війни, Поштамт, готель та багатоповерхове житло. Саме житловій забудові на останніх етапах архітектори Власов та Тацій відводять роль основної вертикальної домінанти. На нашу думку такий концептуальний «оберт» від виокремленого урядового кварталу до розміщення управлінських споруд поміж іншою забудовою виражає прагнення післявоєнної сталінської адміністрації до

підкреслення наративу про «всенародну перемогу» та «народовладдя» через створення відповідного ансамблю.

Стрімкі темпи урбанізації, що призводять до збільшення чисельності населення Києва в декілька разів, ставлять перед архітекторами нові містобудівні виклики. Наростання транспортних потоків в центральній частині міста, разом з ростом адміністративно-управлінського апарату, що потребує нових площ, закономірно призводить до ідеї винесення адміністративних установ з історичного центру на нові території. Починаючи від 1960-х років, з розбудовою лівого берегу, виникає ідея утворення відповідного центру вздовж гілки метрополітену (в районі сучасної станції Лівобережна та місцевості Микільської слобідки). В різних варіаціях проект лишається перспективним впродовж 1960-х-1980-х років [4], поступово змінюючи кількість станцій метро (в першому варіанті мала б виникнути ще одна станція на самому березі Дніпра між сучасними Гідропарком та Лівобережною) та перелік адміністративних та громадських установ. З-поміж численних споруд в кінцевому підсумку реалізуються лише будівлі кінотеатру (нині Театр драми та комедії на лівому березі), Поштамту та готель «Турист».

Проект нового адміністративного центру у вказаному районі видається нам вельми вдалим та перспективним на свій час з ряду причин:

I. Вільна ділянка поза історичним центром дозволяла уникнути численних руйнувань та втрат пам'яток архітектури, як було з Урядовим кварталом 1934 року.

II. Перспективна територія, що з часом опинилась всередині лівобережної міської забудови, з гарною транспортною доступністю з обох берегів: автомобільний міст та перша в Києві гілка метро.

III. Реальний географічний та логістичний центр лівого берегу станом на кінець 1980-х років.

IV. Площинний ландшафт на березі Дніпра, що мінімізував би затрати на будівництво і одночасно мав перспективи пейзажних видів та організації парково-рекреаційної зони на набережній.

V. Достатня кількість потенційної площі для розміщення усіх бажаних споруд та комплексів.

Однак, попри наведені переваги, проект був реалізований лише частково, адміністративна функція не реалізована зовсім. В тогочасній та сучасній українській професійній та періодичній пресі архітектори-проектувальники та дослідники зазначають дві основні причини згортання відповідного проекту, які виявляються повністю тотожними причинами згортання будівництва Урядового кварталу 1938 року: відсутність відповідних фінансових спроможностей у держави (через реалії радянської економіки, що поступово стогнувала від кінця

1960-х до розпаду СРСР) та відсутність політичної волі – адміністративні кадри на місцях не підтримували ідею переїзду власних установ з історичного центру на нові території. Враховуючи, що другу перепону за умови централізованої тоталітарної політичної системи було можливо вирішити в короткі терміни при наявності наказу високого керівництва, ми відводимо першочергову роль саме фінансовому аспекту.

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році, Київ стає столицею держави, що відповідно призводить до збільшення кількості самовладних адміністративних відомств, які потребують розміщення. Водночас наростаючі темпи урбанізації, разом з істотним збільшенням кількості приватного транспорту в умовах ринкової економіки призводять до значного загострення логістичних питань в центральній частині міста. Означені два фактори з новою силою ставлять питання формування нового адміністративно-управлінського центру вже обов'язково поза історичною центральною частиною.

Ринкові умови призводять до закриття або перенесення частини промислового виробництва поза межі або на периферію Києва, розкриваючи перспективні ділянки для розміщення майбутнього центру. Першою з таких ділянок розглядався Рибальській півострів, проект реконструкції якого отримав назву «Київ-Сіті» (2005-2019) [4, 20] за аналогією до відповідних проектів в інших мегаполісах світу.

Однак, умови ринкової економіки, що з одного боку стимулювали даний концепт, одночасно вносили ряд суттєвих обмежень: на території Рибальського півострову існували та існують об'єкти державної та приватної форми власності, з кожним з-поміж яких тепер було необхідно вести окремі переговори. В порівнянні з командною економікою це значно збільшувало час, витрати та ризики. В нових економічних реаліях проект подібного масштабу передбачав партнерство держави та приватних інвесторів, що, з одного боку мало забезпечити кращу фінансову стабільність, усунувши основну причину провалу реалізації попередніх концептів. З іншого боку, як показала практика, вносило певний дисонанс через різне бачення реалізації державою та інвесторами і затягувало початок робіт в часі. Порівнюючи проект з концептом центру на лівому березі, відмічаємо в цілому схожі умови: перспективну територію поза історичною забудовою, але географічно в центрі міста, з гарною (в майбутньому, після завершення Подільського мостового переходу) транспортною доступністю, аналогічно на березі Дніпра на площинному рельєфі. Однак, на відміну від попередника, територія не була вільна, вимагаючи переносу наявних тоді підприємств. Через низку різнопланових факторів, що вплинули на економіку світу та України, завершення будівництва подільського мостового переходу декілька разів переносилось, що мало вплив

на реалізацію проекту, який, в свою чергу, також був прив'язаний до економічної ситуації. Зрештою, на Рибальському півострові почали зводити житловий комплекс, що остаточно згорнуло перспективний варіант.

Деякий час існувала концепція зведення аналогічного центру на Осокорках, однак, після початку багатоповерхової масової житлової забудови, більшість архітекторів розглядає як «останню перспективу» історичну місцевість Теличка на правому березі, між двома мостами. Ряд проектів, що пропонувалися та пропонуються на даній ділянці містять у різній пропорції адміністративну, культурну та житлову забудову. В цілому концепція функціонального поділу території може бути співставлена з «Київ-Сіті». Однак, означена територія по деяким параметрам значно поступається Рибальському півострову. Найперше це розташування в межах Києва: майже на кордоні міста, що вимагає значно більших інвестицій в транспортну інфраструктуру (навіть за умови використання вже існуючих мостів, автострад та лінії метро з працюючою та «замороженою» станціями). Друге - значно більша кількість працюючих підприємств, перенос яких вимагає окремих витрат. Декілька в цілому перспективних архітектурних проектів, що були запропоновані від середини 2000-х років [4, 20], наразі лишаються «на папері» через ті самі причини, що й 100 років тому – відсутність необхідного фінансування та політичної волі (для перенесення адміністративних споруд та виділення фінансування на покращення транспортного сполучення).

Висновки.

Питання формування адміністративно-управлінського центру в Києві, попри більш як століття концептуальних пошуків та спроб реалізації, досі лишається не вирішеним. Трансформуючись зі зростанням міста, відповідні пошуки так чи інакше приходять (у випадку Урядового кварталу 1934 року – саме через негативний, трагічний для історії Києва досвід) до необхідності зведення відповідного ядра поза історичним центром задля уникнення руйнування середовища Києва, та, в сучасності, вирішення логістичних проблем. Через три історичні епохи (дореволюційні незалежні роки, часи радянської влади та часи незалежності після 1991 року) червоною лінією проходять два основні фактори, що стають на заваді перспективним та необхідним проектам: значні фінансові затрати та відсутність реальної зацікавленості й політичної волі на рівні керівництва держави. І доки ці два фактори комплексно та синхронно не зміняться, всі подібні проекти, на нашу думку, не зможуть дійти до реалізації.

Список джерел

1. Мастера советской архитектуры об архитектуре : Избранные отрывки из писем, статей, выступлений и трактатов. В 2 т. Т. 1. ред. М. Г. Бархин [та ін]. - М. : Искусство, 1975. - 541 с.
2. Килессо С. К. Проектирование центра Киева в предвоенный период. Архитектура Киева: сборник. К.: Стройиздат. 1982. С. 53–54.
3. Ерофалов-Пилипчак Б. Л. Архитектура советского Киева. К.: А+С, 2010. 638 с.
4. Ерофалов-Пилипчак Б. Л. Kiev elsewhere. Киев которого никогда не было. Киев каким он был. Киев каким он мог бы быть. Киев : А+С, 2014. 408 с.
5. Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. 268 с.
6. Хан-Магомедов С. О. Архитектура советского авангарда. Кн. 1. Проблемы формообразования. Мастера и течения Москва, 1996. 710 с.
7. Рябушин А. В., Шишкина И. В. Советская архитектура. Москва : Стройиздат. 1984. 217 с.
8. Иконников А. В. Архитектура XX века. Утопии и реальность. Москва : Прогресс-Традиция, 2001. Т.1. 656 с.
9. Хазанова В. Э. Советская архитектура первой пятилетки. Москва : Наука, 1980. 375 с.
10. Chmelnizki D.: Soviet Town Planning during the War, 1941-1945. *A Blessing in Disguise. War and Town Planning in Europe 1940-1945*. Jorn Düwel/ Niels Gutschow Eds. Berlin: Dom publishers, 2013. 416 p.
11. Марковський А. І. Від модерну до модернізму: три етапи архітектури Києва. К.: ФОП Лопатіна О. О., 2020. 320 с.
12. П. Скоропадський. Спогади. Кінець 1917- грудень 1918. Гол. ред. Я. Пеленський. Київ: Київ-Філадельфія. 1995. 493 с.
13. Київ – столиця Радянської України // Соціалістичний Київ. 1934. № 1/2. С. 1.
14. Молокин А. Г. Проектирование Правительственного Центра УССР в Киеве // Архитектура СССР. 1935. № 9. С. 11–28.
15. Будівництву столиці – більшовицькі темпи та високу якість // Соціалістичний Київ. 1934. № 3/4. С. 1–4.
16. Юрченко П. Г. Урядова площа в столичному Києві // Соціалістичний Київ. 1936. № 5/6. С. 14–20.
17. Столиця будується : план житлово-адміністративного будівництва Києва // Соціалістичний Київ. 1934. № 3/4. С. 5.

18. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва. Вид. 2-е. Нью Йорк: Український музей, 1987. 64 с.

19. Костючок О. В. Урядовий центр у Києві (1934–1937): історія будівництва // Студії мистецтвознавчі. 2013. № 1-2. С. 103-113.

20. Товбич В. В., Книш В. І., Єремєєв С. І. Стратегія подальшого розвитку Києва: локалізація функціональних модулів, або майбутнє історичної спадщини // Містобудування та теоретичне планування. 2005. Вип. 21. С. 322-331.

References

1. Masters of Soviet architecture about architecture: Selected excerpts from letters, articles, speeches and treatises. In 2 volumes. Vol. 1. (1975). [Mastera sovetckoy arhitekturyi ob arhitekture: Izbrannyie otryivki iz pisem, statey, vyistupleniy i traktatov] ed. M. Barkhin [etc.]. Moscow: Art. 541 p. (In Russian)

2. Killesso, S. (1982). Designing the center of Kiev in the pre-war period. [Proektirovanie centra Kieva v predvoennyj period. Arhitektura Kieva]. Architecture of Kyiv. Kyiv: Stroyizdat. pp. 53–54. (In Russian).

3. Erofaloff-Pilipchak B. (2010). Architecture of Soviet Kiev. [Arhitektura sovetckogo Kieva]. Kyiv: A+C. 638 p. (In Russian).

4. Erofaloff-Pilipchak B. (2014). Kiev elsewhere. Kiev we've never seen. Kiev that has gone. Kiev that could have been. [Kiev elsewhere. Kiev kotorogo nikogda ne bylo. Kiev kakim on byl. Kiev kakim on mog byi byit]. Kyiv: A+C, 408 p. (In Russian).

5. Cherkes B. (2008). National identity in the architecture of the city. [Nacionalna identichnist v arhitekturi mista]. Lviv: Lviv Polytechnic. 416 p. (In Ukrainian).

6. Khan-Magomedov S. (1996). Soviet avant-garde architecture. Book. 1. Problems of shaping. Masters and currents. [Arhitektura sovetckogo avangarda. Kn. 1. Problemyi formoobrazovaniya. Mastera i techeniya] Moscow: Stroyizdat. 710 p. (In Russian).

7. Ryabushin A, Shishkina I. (1984). Soviet architecture [Sovetskaya arkhitektura]. Moscow: Stroyizdat. 217. (In Russian).

8. Ikonnikov A. (2001) Architecture of the twentieth century. Utopias and reality [Arhitektura XX veka. Utopii i real'nost']. Vol.1. Moscow: Progress-Tradiciya. 656 p. (In Russian).

9. Khazanova V. (1980). Soviet architecture of the first five-year plan. [Sovetskaya arkhitektura pervoj pyatiletki]. Moscow: Nayka. 375 p. (In Russian).

10. Chmelnizki D. (2013). Soviet Town Planning during the War, 1941-1945 [In]: A Blessing in Disguise. War and Town Planning in Europe 1940-1945. Jorn Düwel/ Niels Gutschow Eds. Berlin: Dom publishers. 416 p. (In English).

11. Markovskiy. A. (2020) From Art Nouveau to Modernism: Three Stages of Kyiv Architecture. [Vid modernu do modernizmu: try etapy arkhitektury Kyieva]. Kyiv: FOP Lopatina O. O. 320 p. (In Ukrainian).

12. P. Skoropadsky. Memoirs. End of 1917- December 1918. Ch. ed. J. Pelensky (1995). [P. Skoropadskiy. Spohady. Kinets 1917- hruden 1918] Kyiv: Kyiv-Philadelphia.. 493 p. (In Ukrainian).

13. Kyiv is the capital of Soviet Ukraine (1934) [Kyiv – stolytsia Radianskoi Ukrainy]. Sotsialistychnyi Kyiv, 1934, 1/2, 1. (In Ukrainian).

14. Molokin A. (1935). Design of the Government center of the Ukrainian SSR in Kyiv [Proektirovanie pravitelstvennogo centra USSR v Kieve.] Arhitektura SSSR, 1935, 9, 11. (In Russian).

15. Construction of the capital by Bolshevik pace and high quality (1934) [Budivnytstvu stolytsi – bilshovytski tempy ta vysoku yakist]. Sotsialistychnyi Kyiv, 1934, 3/4, 1–4. (In Ukrainian).

16. Yurchenko P. (1936). Government Square in the capital Kyiv [Uriadova ploshcha v stolychnomu Kyievi] Sotsialistychnyi Kyiv, 1936, 5/6, 14–20. (In Ukrainian).

17. The capital is under construction: a plan for housing and administrative construction in Kyiv (1934) [Stolytsia buduetsia : plan zhytlovo-administratyvnoho budivnytstva Kyieva] Sotsialistychnyi Kyiv, 1934, 3/4, 5. (In Ukrainian).

18. Gevryk T. (1987) Lost architectural monuments of Kyiv. [Vtracheni arkhitekturni pamiatky Kyieva] Edition. 2nd. New York: Ukrainskyi Muzei. 64 p. (In Ukrainian).

19. Kostyuchok O. (2013) Government Center in Kiev (1934-1937): the history of construction [Uriadovyi tsentr u Kyievi (1934–1937): istoriia budivnytstva] Studii mystetstvoznavchi, 2013, 1-2, 103-113. (In Ukrainian).

20. Tovbych V., Knysh V., Yermeev S. (2005). Strategy for further development of Kyiv: the localization of functional modules, or the future of historical heritage [Stratehiia podalshoho rozvytku Kyieva: lokalizatsiia funktsionalnykh moduliv, abo maibutnie istorychnoi spadshchyny]// Mistobuduvannia ta teoretychne planuvannia, 2005, 21, 322-331. (In Ukrainian).

Аннотация

Марковский Андрей Игоревич, Кандидат архитектуры, ученый секретарь отделения синтеза пластических искусств НАИ Украины

Трансляция исторического опыта в современном планировании правительственного центра Киева.

На основе поэтапного анализа исторического опыта проектов и предложений по застройке правительственного квартала в Киеве, автор проводит аналогии и акцентирует факторы риска для соответствующих

современных концептов, предполагаемых к реализации архитекторами в XXI веке. Анализ исторического наследия с точки зрения исследования не только положительного, но, прежде всего, отрицательного опыта прошлого века с последующей экстраполяцией на актуальную строительную ситуацию является относительно новым для современной украинской архитектурной практики. Мы утверждаем тезис о необходимости соответствующего исследования по причине значительного подобия факторов риска, которые при условии их игнорирования, могут привести к аналогичным последствиям – не полной реализации или полной нереализации проектов.

Ключевые слова: проектирование; урбанистика; правительственный центр; история архитектуры.

Annotation

Andrii Markovskiy, PhD architecture, Scientific Secretary of the Department of Plastic Arts Synthesis at National Academy of Arts of Ukraine

Translation of historical experience into modern planning of the government center of Kyiv.

Based on a step-by-step detailed analysis of the historical experience of projects and proposals for the development of the government quarter in Kyiv, the author draws analogies and focuses risk factors on the corresponding modern concepts proposed by architects for implementation in the 21st century. Proposals and competitions for the construction of the government and administrative center, which took place over the past century, have left behind a significant theoretical material that can be used in modern design. At the same time, we consider especially valuable the experience of blunders and limitations that did not allow to implement projects in previous epochs. Based on the author's thesis on the similarity of these negative factors throughout the 20th and early 21st century, risk factors have been formulated and principles have been crystallized that are and will be relevant in the near future for the modern design of the government center. The analysis of historical experience from the point of view of studying of not only positive, but, first of all, negative experience with the subsequent extrapolation to an actual building situation is rather new for modern Ukrainian architectural practice. Meanwhile, we argue that the need for appropriate research is due to the significant similarity of risk factors, which, if ignored, can lead to similar consequences – partial implementation or complete non-implementation of projects. The article draws analogies between the competition for the construction of the Government Quarter of 1934-1935, the post-war restoration of Khreshchatyk, proposals for the placement of the administrative center of Kyiv on the Left Bank and modern development projects of the Rybalsky Peninsula ("Kyiv City") and the Telychky district.

Keywords: design; urbanism; Government Center; architectural history.